

SOOP-lezing Peter Schumacher

Buurtgenoot, journalist, fotograaf en auteur van boeken over voormalig Nederlands-Indië verraste de in grote getalen aanwezige toehoorders in de gelagkamer van de SOOP met een heel ander onderwerp, overigens geheel volgens aankondiging: Amsterdamse graffiti kunst.

Schumacher fotografeert al jarenlang zogenaamde 'street-art' in de stad. Hij maakt daarbij geen onderscheid tussen 'streetart'-in-opdracht en illegale schilderijen.

Zijn oudst gevonden voorbeeld dateert volgens zijn zeggen uit 1933.

In sneltreinvaart schotelde hij ons talloze kunstwerken voor van enerzijds belangrijke Amsterdamse kunstenaars, zoals Fabrice Hünd en Hugo Kaagman, die onder meer verantwoordelijk was voor de beschildering van het voormalige Zebrahuis in de Sarphatistraat, en anderzijds van onbekend gebleven binnen- en buitenlandse graffiti kunstenaars. Schumacher loodste ons kriskras door Amsterdam tot in Noord, waar op het NDSM-terrein het graffiti museum moet verrijzen, en evenzo door een mengelmoes van stijlen, van realistische, fantastische en illusionistische tot abstracte schilderijen.

Spuistraat, 2014

Voeg daar nog zijn verhelderende toelichtingen aan toe, door dat alles maakt hij ons attent op deze, minder voor de hand liggende 'highlights' van de stad.

Muziek in Eik en Linde: Vasile Nedea en Debora van Straaten

De eerste warme en mooie zondag van de jonge lente nodigde niet echt uit voor een muziekmiddag achter de gordijnen in het halfduister van het café.

Toch waren er veel vrienden afgekomen op de – in ons vorige bulletin aangekondigde – musicus van Roemeense afkomst, Vasile Nedea. Wellicht hadden sommige vrienden hem zien optreden op zondagavond 2 april j.l. bij Podium Witteman of kenden ze hem als een van de oprichters van Splendor in de Nieuwe Uilenburgerstraat.

Het werd, zoals beloofd en aangekondigd, een veelzijdig en soms "hartverscheurend" optreden, waarbij Vasile zich liet bijstaan door de klassiek geschoolde mezzosopraan Debora van Straaten.

Vasile, die zich onmiddellijk niet alleen als veelzijdig musicus maar ook als boeiend spreker liet kennen, vertelde dat zijn familie al vier generaties in de muziek zat. Zijn talent werd ontdekt door zijn opa, naar wiens vioolspel hij al in de peuterjaren aandachtig luisterde.

Vervolgens zette hij zich aan de piano en legde ons de verschillen uit tussen de klassieke toonladder, de jazz- en zigeunertoonladder, waarbij hij virtuoos gespeelde voorbeelden gaf. Saillant onderdeel van zijn levensverhaal was hoe hem als leerling van het conservatorium in Boekarest met straffe hand werd afgeleerd die zigeunertoonladder te gebruiken.

Na dit mini-college pakte hij zijn accordeon en liet de eerste noten horen van een treurigstemmend voorspel, waarna even later Debora halverwege de trap naar het café begon met een prachtig gezongen versie van Ravels Kaddisj, het joodse gebed voor de overledenen. De aanwezigen zaten dikwijls met tranen in de ogen naar dit beklemmende en onverwachte optreden te luisteren. Na het applaus verklaarde Vasile dat inpassing van dit onderdeel van het programma verband hield met beider respect voor de naburige aanwezigheid van de Hollandse Schouwburg.

De accenten van de rest van het programma voor en na de pauze lagen dicht bij de zigeuner-roots van Vasile. Veel melancholieke zang met accordeon- of pianobegeleiding. De uitleg over het zigeunerinstrument bij uitstek, naast de viool, de

cymbalom, maar vooral de virtuoze improvisaties van Vasile op dat instrument maakten echter eveneens grote indruk en zullen onvergetelijk blijven.

De zonzanbidders hebben wat gemist!

OBSERVATIES UIT DE BUURT**Sint Jacob**

Door Joke van der Wey

Zou Dante nu leven, dan zou hij vast een hellekring van zijn Divina Commedia reserveren voor architecten. En als ze een beetje opschuiven kunnen er ook nog wel wat projectontwikkelaars bij. Vooruit, ook nog wat gemeenteambtenaren. Zo, dat is lekker ongenueanceerd, maar een mens wordt dan ook door machteloze woede bevangen bij het zien van het ontwerp voor de nieuwbouw van Sint Jacob. Een kolos-saal, brutaal gebouw dat volkomen lak heeft aan de omgeving, zoals een onwonende het als inspreker in de Bestuurscommissie omschreven heeft. Een blik op de plattegrond van de artists impression en je beseft meteen: te hoog, te recht, te megalomaan. Niet dat er veel verloren zal gaan bij de afbraak van het Sint Jacob dat in 1983 in de plaats is gekomen van het wel heel goed in de Plantage passende oorspronkelijke gebouw. Maar dat heeft met al zijn jaren '80 lelijkheid tenminste nog iets van golving in de gevel en een terugwijkend bordes. Iets van – terechte – bescheidenheid.

Het nieuwe gebouw reikt boven de 22 meter, de bebouwingsgrens wordt op sommige plaatsen met twee meter overschreden en dat geldt ook voor een scala aan loggia's en balkons. En de overlast blijft niet beperkt tot het visuele, er komt ook nog eens een parkeergarage aan de achterkant, bij de rustige Plantage Muidergracht. Op zich is het vast een goed ontworpen gebouw, dat in de Wibautstraat niet zou detoneren, maar wie ontwerpt zoiets voor deze plek, in Sint Jacobs naam. Zijn bebeeldhouwde beeltenis, nog steeds die uit 1863, zie je – ineens heel klein en nietig – terugkomen op de binnenplaats van die veel te grote nieuwe gevel. De oudere vrouw en de rijpere man links en rechts van de heilige zitten er bedrukt en mistroostig bij. En daar hebben ze met dit gebouw in hun rug alle reden toe. De goede Jacob kan hun niet meer helpen. Een zinnebeeld voor de Plantagebewoners? Nou, nog niet alles is verloren. Er is door sommigen van hen zo krachtig en zo goed onderbouwd weerwoord geleverd dat er wellicht nog wat aanpassingen mogelijk zijn.

Plantagegedicht**VOOR EEN OUDER ZUSJE**

*Jaren later inhaleer ik
dezelfde rook, verzamel
dezelfde moed, drink
dezelfde wijn, als jij.*

*Ver weg loop ik hetzelfde paadje uit,
verhul dezelfde hartstocht en
verlegenheid, vermijd
hetzelfde vreemde vlees.*

*Wie zou zo luidruchtig
kunnen zwijgen als wij?*

*Nooit zullen we
erbij horen,
dan onzichtbaar
bij elkaar.*

J.H. van Geemert

bulletin
mei 2017

2

Literaire Middag
21 mei met

**Ko van Geemert,
Marieke Rijnveld
en Frans Kuipers**

Inhoud van dit bulletin

- 1 **ACTIVITEIT** Literaire middag in Eik en Linde
- 2 **NIEUWS** Van de Vereniging
- 3 **ACTIVITEIT** Rondleiding Portugese Synagoge
- 4 **ACTIVITEIT** SOOP-lezing Maarten Frankenhuis
- 5 **ACTIVITEIT** Plantage Poëzie Prijs 2017
- 6 **ACTIVITEIT** Plantage-Weesperbuurfteest 2017
- 7 **TERUGBLIK** Plantage Filmfestival
- 8 **TERUGBLIK** SOOP-lezing Riemer Reinsma
- 9 **TERUGBLIK** SOOP-lezing Peter Schumacher
- 10 **TERUGBLIK** Muziek in Eik en Linde:
- 11 **OBSERVATIES UIT DE BUURT** door Joke van der Wey
- 12 **PLANTAGEGEDICHT** Ko van Geemert

cultuurvrienden vereniging vrienden van de plantage

Redactie Ko van Geemert, Liesbeth de Ruijter, Ineke Vlug, Ester Wouthuysen
Uitgave Vereniging Vrienden van de Plantage, Nieuwe Prinsengracht 18-H, 1018 XJ Amsterdam, www.vriendenvandeplantage.nl, info@vriendenvandeplantage.nl
Verschijnt 4x per jaar. **Bestuur** René Mentink (waam. voorzitter), Paul Verberne (secretaris), Joop Hox (penningmeester), René Mentink (ledenadministratie), Ko van Geemert, Liesbeth de Ruijter, Ineke Vlug en Ester Wouthuysen. M.m.v. Marianne Boeije (dtp). **Nieuwe leden** aanmelden via onze website. **Contributie** particulieren €16, huisgenoten €7, instellingen/bedrijven vanaf €35 p.j. Betalingen NL04 INGB 0004 4314 90 t.n.v. Vereniging Vrienden van de Plantage, Amsterdam.

Café Eik en Linde, Plantage Middenlaan 22
Aanvang 15:00 uur (einde ca 17:00 uur)

Maar liefst drie prachtige dichters komen zondagmiddag 21 mei naar de Literaire Middag in Eik en Linde: Ko van Geemert, Marieke Rijnveld en Frans Kuipers. Ko van Geemert is voor de Vrienden van de Plantage natuurlijk bekend. Toch zullen gastheren Cees van Ede en Jos van Hest hem verleiden tot het doen van onbekende uitspraken over zijn literaire werk, waaruit hij uiteraard ook zal voorlezen. Zijn optreden kan gezien worden als een hommage aan de voormalige gespreksleider van deze literaire salon: de vragensteller moet nu eindelijk zelf eens antwoord geven.

Marieke Rijnveld ontving voor haar debuutbundel *Kalfsvlies* de C. Buddingh'-prijs 2016. De jury was unaniem

weerloos tegen de explosie van haar talent. Haar regels spetteren als fontein uit de pagina's en lopen in een denderende vaart in elkaar over. De dames en heren critici hadden geen sterren genoeg om uit te delen. Frans Kuipers schreef een tiental bundels; zijn laatste *Geen ander antwoord* verscheen vorig jaar. Hij is een dichter die niet aan de weg timmert en die zelden optreedt in het literaire circuit. Daarom wordt hij onvoldoende opgemerkt, ook al nam Gerrit Komrij hem met negen gedichten op in zijn befaamde bloemlezing. Maar Kuipers houdt het vuur gaande en blijft de zinkende zool bezielen. Welkom dus op de Literaire Middag in Eik en Linde. Cees van Ede en Jos van Hest zorgen voor spetterende gesprekken.

Van boven naar beneden:
Ko van Geemert, Marieke Rijnveld
en Frans Kuipers

Van de Vereniging

Voor u ligt het alweer tweede bulletin van het jaar 2017. Het eerste jaar na het 25-jarig jubileum, en onze Vereniging bloeit en groeit gestaag. We naderen de 500 leden; voor onze relatief kleine buurt een indrukwekkend aantal. In dit bulletin vindt u een terugblik op de activiteiten die u wellicht moest missen en een vooruitblik op de activiteiten die u zeker niet moet missen, zoals de literaire middag in mei, een SOOP-lezing en een rondleiding in juni, en het Wertheimparkfeest in juli. Ook voor het najaar staat er weer veel op stapel. Daar informeren we u uiteraard tijdig over, via onze website (www.vriendenvandeplantage.nl), het bulletin, Facebook en de mail. U bent van ons gewend dat in het voorjaar de jaarlijkse

ledenvergadering plaatsvindt. Door het zeer betreunde overlijden van Leon Deben, onze voorzitter, en het naderende afscheid van enkele andere leden ondergaat het bestuur van de Vrienden diverse mutaties. Wij leggen deze graag aan u voor tijdens de jaarvergadering die dit jaar in september georganiseerd zal worden. Over een geschikte locatie en programma wordt nog nagedacht. Zoals gezegd: de Vereniging bloeit. Het programma is divers en van hoge kwaliteit, en wordt – gezien de opkomst – door u gewaardeerd. Dat zou kunnen leiden tot zelfgenoegzaamheid van de betere soort, maar die valkuil willen we vermijden. Het bestuur wil zich graag laten inspireren door ideeën en wensen die bij de leden leven. In een latere fase zullen wij u daarover meer in detail willen bevragen, maar ook voor nu geldt al: hebt u een mening over de inhoud of organisatie van ons programma: laat het ons weten. We zijn bereikbaar op het mailadres info@vriendenvandeplantage.nl. René Mentink, waarnemend voorziter.

ACTIVITEIT: 18 JUNI Rondleiding Portugese Synagoge

14:00 uur verzamelen voor de ingang op het Mr. Visserplein
Duur circa 1,5 uur

Gratis voor leden Vrienden van de Plantage

Niet-leden betalen € 5,-

U dient zelf voor een geldig toegangsbewijs te zorgen.

Toegang vrij met MJK

U kunt zich opgeven bij e.wouthuysen@hetnet.nl

De ervaren gids Touria Bouhkim verzorgt een rondleiding in de Portugese synagoge. Dit markante gebouw, vlak bij

de Plantage, herbergt talloze verhalen en geheimen, stuk voor stuk verknoot met de geschiedenis van de Joodse gemeenschap in Amsterdam door de eeuwen heen. Touria licht onder meer toe waarom de synagoge Portugees heet, terwijl de meeste leden van die gemeenschap van origine Spaans waren. Het macabere antwoord op de vraag hoe het kan dat de synagoge volstrekt ongeschonden de oorlog heeft kunnen doorstaan komt uiteraard eveneens aan de orde. Er is een beperkt aantal plaatsen beschikbaar.

ACTIVITEIT: 29 JUNI SOOP-lezing Maarten Frankenhuis over Artis in de oorlog

Maarten Frankenhuis raakte, toen hij van 1990 tot 2003 directeur van Artis was, geïnteresseerd in de oorlogsgeschiedenis van de dierentuin. Bij stukjes en beetjes wist hij een belangrijk deel van die historie te achterhalen. Een bijzondere ontdekking was dat Artis voor een groot aantal joden een relatief veilige onderduikplek is geweest.

Mede door de Duitsers, die de dierentuin graag bezochten, werd de tuin niet gesloten en kregen de dieren voldoende voedsel, waarvan ook onderduikers in leven konden worden gehouden. Eén van de bekendste was de joodse mevrouw Duif van de Brink. Oppasser Van Schalkwijk van het apenhuus: „Ze heeft hier vier jaar lang gezeten, tot het einde van de oorlog. Ze zat bijna altijd op het bankje van het apenhuus. 's Nachts was ze ook bij ons, dan had ze een slaapplek in het wolvenhuus. 's Morgens kwam ze van het wolvenhuus naar het apenhuus voor haar natje en droogje. Op dat bankje bij de apen zat ze altijd met mensen, ook met Duitsers, te praten. Ze hebben haar altijd met rust gelaten, niet wetende dat het een jodin was". (Bron: <http://historiek.net/artis-in-oorlogstijd/55758>). Frankenhuis publiceerde zijn onderzoek in 2013 in zijn boek *Overleven in de dierentuin, de oorlogsjaren van Artis en andere parken*.

ACTIVITEIT: 9 SEPTEMBER Plantage Poëzieprijs 2017

Tangosalon, Plantage Muidergracht 155

Aanvang 15:00 uur. Gratis voor Vrienden van de Plantage

De Plantage Poëzieprijs beleeft dit jaar zijn 26ste editie en voor de eerste keer is dat zonder de bezielende leiding van Ko van Geemert. Dat wordt vast even wennen in het begin, want de PPP is toch eigenlijk Ko's kindje. Een majeure verandering, en dat bracht zijn opvolgers op het idee om dat ook als thema te kiezen voor deze 26ste editie:

Metamorfose. Een mooi gegeven waar men in de klassieke oudheid al moeiteloos mee uit de voeten kon en dat volop ruimte biedt voor een gevarieerde invulling. Ter inspiratie een gedicht van Joke van Leeuwen over dit thema:

*Ik had drie beestjes,
drie beestjes van steen.*

Een vogeltje,

Een veulentje,

Een varkentje.

Ze zijn gevallen.

Ze braken stuk.

Ik heb ze gelijmd.

't Is bijna gelukt.

Ik heb drie beestjes,

drie beestjes van steen.

Een volentje,

Een veukentje,

Een vargeltje.

De jury van dit jaar bestaat uit: de Iraanse dichteres Nafiss Nia, Tsjitske Jansen (o.v.) en Jos van Hest.

De eerste prijs is een kunstwerk, vervaardigd door beeldend kunstenaar en buurtgenote Carmen Vossen.

Per indiener mogen maximaal drie gedichten worden ingezonden, met een lengte van ten hoogste 40 regels (inclusief titel en witregels). De gedichten zullen anoniem worden beoordeeld en dienen uiterlijk 1 augustus verstuurd te zijn naar ppp@vriendenvandeplantage.nl. Ook alternatieve vormen van indiening, bijvoorbeeld videofilmpjes, zijn van harte welkom.

Wij hopen u bij de prijsuitreiking op zaterdag 9 september in de Tangosalon te mogen begroeten.

Vive la poësie!

ACTIVITEIT: 16 JULI Plantage-Weesperbuurfeest 2017 (alvast voor in uw agenda)

14:00 – 18:00 uur

Toegang gratis

Zoals u weet vindt ieder jaar het Plantage-Weesperbuurfeest plaats. Dit jaar is dat op zondag 16 juli. De Vereniging Vrienden van de Plantage organiseert het feest samen met de Plantage-Weesperbuurvereniging.

Het programma wordt gepresenteerd door onze buurtgenote **Sanne Wallis de Vries**. In diverse vormen proeft u de cultuur en bedrijvigheid uit onze buurt, naast natuurlijk de heerlijke hapjes en drankjes. Er is uiteraard veel muziek, maar ook weer een kindercircuit vol activiteiten en een kunstboulevard.

Zet zondag 16 juli alvast in uw agenda en houdt t.z.t. uw

brievenbus in de gaten voor de flyer. U kunt ook informatie vinden op Facebook, via [@PlantageWeesperbuurfeest2017](https://www.facebook.com/PlantageWeesperbuurfeest2017) en op de website van de Vrienden: www.vriendenvandeplantage.nl

TERUGBLIK 4 MAART Filmfestival met films van Ditteke Mensink

Ditteke Mensink (l)
in gesprek met Ineke Vlug

Ons jaarlijkse filmfestival begint zo langzamerhand een begrip te worden waar onze leden naar uitkijken. Dit jaar vond het festival plaats op de eerste zaterdag in maart, ook nog eens op een vroeger tijdstip dan andere jaren vanwege het overvolle programma. Omdat er niet van tevoren gereserveerd kon worden, hadden we onze leden aangeraaden vooral op tijd te komen. Daar was goed gehoor aan gegeven: ruim voor 12:00 uur meldden de eerste bezoekers zich. Het blijft altijd spannend om te zien hoeveel publiek bereid is zich een lange voorjaarsmiddag in een donkere filmzaal onder te laten dompelen in onze filmkeuze, maar ook dit jaar was Desmet bijna tot de laatste plaats bezet. Wel fluctueerde het bezoekersaantal, omdat bezoekers bepaalde films al hadden gezien en er even (filmfestivals eigen) tussenuit gingen. In de spotlights stonden dit jaar de films van Ditteke Mensink. De documentairemaakster en schrijfster was er zelf bij om haar films in te leiden, toe te lichten en vragen van het publiek te beantwoorden. Dat deed ze uiterst bekwaam en eloquent: we wisten al dat ze dat kon, want ze was ook te gast op het feest ter ere van het 25-jarig bestaan van de Vrienden van de Plantage in oktober j.l. Er was een mooi evenwichtig programma samengesteld, variërend van Dittokes eerste film (haar eindexamenfilm over een toiletjuffrouw op het Amstelstation, die ze zelf ook al in geen jaren meer had gezien. We zullen niet snel de eerste, bijna hilarische beelden van het netvlies krijgen: de toiletjuffrouw die langdurig en halsstarrig met een plopper in een verstopte wc-pot port), tot en met haar meest

recente film *De Claim*, over de zware taak van de restitutiecommissie die moet beslissen over de teruggave van geroofde Joodse kunst aan de (nazaten van) de rechtmatige eigenaars. Bijzonder was dat van deze film een van de hoofdpersonen, Lion Tokkie, aanwezig was om vragen te beantwoorden. Aan het eind van de dag kreeg Ditteke als dank voor haar prachtige films en haar inzet bloemen en een keramieken vaas van Dorine de Boer van Pottenbakkerij De Walvis. Al met al weer een geanimeerd (met dank aan Ditteke en aan ons actieve, meelevende publiek), vaak ontroerend en geslaagd filmfestival.

TERUGBLIK 23 FEBRUARI SOOP-lezing: Riemer Reinsma, Van Hier tot Tokio

Taalkundige Riemer Reinsma verzorgde rond deze inmiddels gevleugelde uitdrukking een hoogst smakelijke lezing voor een – als altijd – volle zaal. In onze emo-cultuur is het vanzelfsprekend geworden dat een kwalificatie zo zwaar mogelijk aangezet wordt. Maar waarom dan Tokio, en niet bijvoorbeeld Melbourne of een andere, verder weg liggende plaats gebruikt?

Toegegeven: Tokio is erg ver weg, heeft iets mysterieus en allitereert in samenhang met het voorafgaande 'tot' aange-naam. Maar het blijft een raadsel waarom deze plaats sinds de jaren zeventig alle andere geografische opties, 43 in getal, tot de dag van vandaag ruimschoots overvleugelt. Riemer benaderde het vraagstuk van allerlei kanten, waarbij onder meer Diemen, Jericho, de maan, Mira in het sterrenbeeld Walvis, en een scatologisch vers uit 1528 de revue passeerden. Maar welke invalshoek hij ook probeerde, het raadsel bleef. Het is daarom onafwendbaar dat verder onderzoek nodig is. Dan zal tevens wellicht de vraag beantwoord worden hoe de inwoners van Tokio zelf iets groots en overweldigends schetsen. Van hier tot Amsterdam? Wij nodigen Riemer graag uit om over een jaar of wat het vervolg van zijn studie te komen toelichten.

